

Георги Карасимеонов, Милен Любенов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Година 11, брой 4
Октомври – Декември 2011

■ Победата на ГЕРБ на президентските и местните избори може да бъде определена като вот на доверие към правителството. Една от причините за успеха на ГЕРБ е слабостта на другите политически алтернативи. Страната се нуждае от спешни реформи в публичния сектор, но ГЕРБ проявяват досега стихийност и непоследователност в тяхното осъществяване.

■ Новият президент Плевнелиев дава заявка, че ще бъде активен и диалогичен президент. Бъдещето обаче ще покаже дали той ще може да се еманципира политически от своя патрон Борисов.

■ БСП продължава да бъде втора политическа сила в страната, като резултатите на изборите показаха, че партията е регистрирала известно, макар и незначително покачване на подкрепата в сравнение с парламентарните избори през 2009 г. БСП обаче продължава да бъде партия, която се подкрепя преди всичко от по-възрастното население и изпитва трудности за привличане на по-млади симпатизанти.

■ Резултатът за Меглена Кунева показва, че има потенциал за оформянето на нова центристка формация, което обаче ще зависи от желанието на бившия еврокомисар да създаде политическа партия. Въпреки че създаде гражданско сдружение засега нейните бъдещи намерения все още не са известни.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
1. Политическата ситуация.....	2
2. Състояние и развитие на партийната система.....	5
2.1. Тенденции в дясното политическо пространство.....	5
2.1.1. ГЕРБ.....	6
2.1.2. Синята коалиция (СДС и ДСБ).....	7
2.1.3. Атака.....	9
2.1.4. РЗС.....	10
2.2. Тенденции в парламентарната опозиция.....	10
2.2.1. БСП.....	11
2.2.2. ДПС.....	12
3. Общественото мнение.....	13
4. Основни изводи и прогнози.....	14

1. Политическата ситуация

Очакванията за силен протестен вот срещу управляващите не се състояха и ГЕРБ спечели президентските и местните избори. Изборите за президент преминаха в два тура. На първия тур Росен Плевнелиев получи 40,11% или 1 349 380 гласа. След него се нареди Ивайло Калфин, като за него гласуваха 28,96% или 974 300 от избирателите. При този резултат кандидатите на ГЕРБ и БСП отидоха на балотаж. Меглена Кунева зае трета позиция с подкрепата на 470 808 гласоподавателите (14%). Останалите участници останаха далеч зад тях. Избирателната активност на първия тур на президентските избори беше 51,83%. Местните избори протекоха при малко по-ниска активност – 48,53%

На балотажа ДПС даде своята подкрепа за Ивайло Калфин, а Меглена Кунева призова избирателите ѝ да гласуват по съвест. Подкрепата на ДПС не бе достатъчна за стопяване на разликата между двамата претенденти на балотажа. Плевнелиев спечели изборите с 1 698 136 гласа (52,58%), а за Калфин гласуваха –1 531 193 избиратели (47,42%). Избирателната активност на втория тур на президентските избори беше 48,04%.

Първият тур на изборите протече в условията на безпрецедентен хаос, което стана повод за критики не само от страна на участвалите в изборите кандидати и политически партии, но и от редица наблюдатели. Въпреки сравнително слабата избирателна активност пред повечето избирателни секции в страната се извиha опашки, което доведе до напрежение пред урните. Стигна се дори до удължаване на изборния ден с един час в разрез с разпоредбите на Изборния кодекс.

Постъпването на протоколите от секционните избирателни комисии в ЦИК също беше съпътствано с трудности. В резултат на това беше забавено оповестяването на окончателните официални резултати извън срока, постановен от Изборния кодекс.

Оказа се също така, че броят на невалидните бюлетини е рекордно висок. Общият им брой в трите избора - за кметове, за общински съвети и за президент бе 700 000. Недействителните бюлетини само от първия тур на президентските избори бяха над 220 000.

Всички политически партии освен ГЕРБ изразиха силно недоволство и критики от начина на провеждане на изборите. От БСП определиха изборите за президент и местна власт като най-лошо организирани за последните 20 години. От ДПС заявиха, че стотици хиляди български граждани бяха лишени от правото да гласуват с въвеждането на принципа на уседналост и изработването на забранителните списъци.

Управляващите признаха за определени организационни проблеми и трудности по време на изборите, но според тях те се дължали на съчетаването на изборите за президент и местна власт в един ден.

Критична оценка на изборите направиха редица международни наблюдатели и български неправителствени организации. Наблюдателите от ПАСЕ определиха работата на ЦИК като лошо организирана и непрозрачна. Според представители на организацията е необходимо България да създаде по-професионална избирателна комисия, която да бъде съставена от експерти, които не са партийно обвързани. От ПАСЕ заявиха още, че е нарушена равнопоставеността на кандидатите в пре-

зидентските избори, тъй като не са имали равен достъп до медиите.

Наблюдателите от ОССЕ са установили сериозен административен проблем с „небалансирания състав в избирателните комисии на всички нива и доминиращото участие на хора на управляващата партия в тях“. Освен това са констатирани редица организационни недостатъци, което е довело до стълпотворения пред избирателните секции. Безпокойство бе изразено и по отношение на сигналите за купуване на гласове и контролиран вот.

Според Български хелзински комитет (БХК) членовете на избирателните комисии не са били наясно с правилата на изборния ден и са проявявали много ниска компетентност. Създадените изборни секции са били недостатъчни и това довело до опорочаване на изборите на много места, лишавайки от право на глас хиляди граждани. Струпването на множество хора пред секциите е довело до чакане с часове, поради което много избиратели се отказали да гласуват.

БХК изрази съмнение и за опорочаване тайната на вота, тъй като бюлетините са били прозрачни. Освен това на много места застъпниците на отделните партии открито агитирали пред избирателните секции.

В резултат на многобройните сигнали за нарушения се стигна и до рекорден брой жалби до съда за касиране на изборите. Дела за касиране на изборите бяха образувани в София, Варна, Пловдив, Кърджали, Кюстендил, Плевен и в редица други по-малки градове на страната.

До този момент единствено административният съд във Велико Търново касира изборите за общински съветници в Горна Оряховица. Съдът е приел, че на-

рушенията по време на вота са опорочили крайния резултат. Констатирани са множество съществени несъответствия между протоколите на секционните избирателни комисии и реалния брой на недействителните бюлетини по време на изборите.

За първи път от началото на демократичните промени основни партии в страната практически не признаха резултатите от президентските избори и поискаха тяхното касиране. Седемдесет и един депутати от БСП, ДПС и „Атака“ внесоха искане в Конституционния съд за обявяване за незаконосъобразен избора на Росен Плевнелиев за президент и на Маргарита Попова за вицепрезидент. Сред мотивите за касиране на вота са забранителните списъци, прозрачните бюлетини, участието на министъра на вътрешните работи в изборния процес, законово необоснованото удължаване на изборния ден. Съдът прие, че искането е допустимо и следва да бъде допуснато до разглеждане по същество. В крайна сметка обаче Конституционният съд не касира изборите, с основен мотив – липса на достатъчно правни аргументи за подобно решение.

След избирането на Плевнелиев и Попова настъпиха нови промени в Министерския съвет. Плевнелиев бе подал оставка като министър веднага след номинацията си в началото на септември и бе заменен от неговата заместничка в министерството на регионалното развитие Лиляна Попова. Мястото на Маргарита Попова като нов министър на правосъдието зае Диана Ковачева, до този момент изпълнителен директор на Трансперънси Интернешънъл за България.

Дебатите и гласуването на бюджета за следващата година беше второто

по значимост събитие, което определяше политическата ситуация в страната през това тримесечие. Бюджетът беше гласуван с гласовете на депутатите от ГЕРБ и независимите депутати, включително тези на РЗС. В бюджета са предвидени реален растеж на икономиката от 2,9% и дефицит по консолидираната фискална програма от 1,3%. Очакваната средногодишна инфлация е от порядъка на 3,2%. Преките чуждестранни инвестиции са предвидени да бъдат 2,8% от БВП. Планираните приходи в републиканския бюджет са малко над 17 млрд. лв., като от данъци ще постъпят около 15 млрд. лв, а неданъчните приходи са в размер на 1,6 млрд. лв. Предвижда се минималната работна заплата от 1 януари догодина за най-ниската длъжност на държавен служител да бъде 335 лв. Запазва се максималният осигурителен доход от 2000 лв. Минималният размер на пенсията се увеличава с 9 лв. от 136 лв. на 145 лв. Максималната пенсия запазва тавана си от 700 лв.

Дефицитът в НОИ се изчислява на около 2 млрд. лв. и ще бъде покрит от държавния бюджет.

През 2012 г. правителството залага да изхарчи 5,5 млрд. лв. от еврофондовете. Това е трудно изпълнима задача, тъй като през последните четири години общо досега са усвоени едва 2,3 млрд. евро.

Синята коалиция разкритикува макрорамката на бюджета и заложените параметри на бюджетите на НОИ и НЗОК. Иван Костов заяви, че финансовият министър е загубил доверието на неговата партия заради увеличаването на държавния дълг с над 4 милиарда лева. Лидерът на СДС Мартин Димитров заяви, че този бюджет ще задълбочи допълнително кризата и

ще се стигне до нови фалити на фирми и ръст на безработицата.

Правителството предложи да увеличи пенсионната възраст с една година още от 2012 г., за да започне реална пенсионна реформа и постепенно бъде преодолян дефицита в НОИ. Това обаче доведе до протести на синдикатите, които напуснаха тристранния съвет. След натиска на синдикатите управляващите решиха вдигането на пенсионната възраст да става плавно. Решението за това обаче беше прехвърлено на Народното събрание и мнозинството от ГЕРБ. Това доведе до нов разрыв в отношенията между управляващи и синдикати.

В крайна сметка от 2012 г. възрастта за пенсиониране ще се увеличава с по 4 месеца всяка година докато за жените нарасне от сегашните 60 г. на 63 г., а за мъжете - от 63 г. на 65 г., гласят приетите текстове.

Променя се редът за пенсиониране за хората, които са навършили съответната възраст, но през годините не са успели да натрупат необходимия осигурителен стаж. Сега те получават право на пенсия, когато станат на 65 г., при условие, че са се осигурявали в продължение поне на 15 години. От догодина обаче и за тях възрастта ще започне да расте плавно с по 4 месеца до навършването на 67 г. и за двата пола.

По-рестриктивни стават и изискванията за пенсиониране на работилите при тежки условия. Нарастването на възрастта за пенсиониране с по 4 месеца всяка година ще се прилага и за тях докато в края на 2014 г. достигне 48 г. – за жените и 53 г. – за мъжете, работили при първа категория труд и съответно 53 г. – за жените и 58 г. – за мъжете от втора категория труд.

Военните и работещите в МВР ще могат да се пенсионират при 27 г. общ осигурителен стаж, ако две трети от него са натрупали в тези служби. Сега изискването е за 25 г. стаж.

От Синята коалиция не подкрепиха промените, като изразиха позиция, че това не са реформи. Те предложиха модел на пенсионна система, при който всеки получава пенсия съобразно вноските си.

От БСП остро разкритикуваха промените и заявиха, че ще сезират Конституционния съд. ДПС зае сходна позиция.

Синдикатите от своя страна заявиха, че промените са незаконни, тъй като не са станали след одобрение на тристранния съвет с тяхно участие. Двата синдиката – „Подкрепа“ и КНСБ изразиха готовност за организиране на общонационална стачка.

Президентът Георги Първанов наложи вето на промените в пенсионната система. Според него законът съдържа съществени и непреодолими законодателни недостатъци, засягащи основни и неотменими права на гражданите, и е приет при съществени процедурни нарушения.

Наред с протестите свързани с увеличаването на пенсионната възраст в страната се проведе стачка на железничарите, която продължи повече от 20 дни. До стачката се стигна след като кабинетът реши да започне съкращения в компанията БДЖ, която е изправена пред фалит.

Заради намалени субсидии се стигна и до протести на зърнопроизводители.

В началото на месец декември българското правителство взе окончателно решение за излизане на страната от проекта за изграждане на петролопровода под Черно море – „Бургас-Александруполис“. Мотивите за това решение са чисто ико-

номически. Предложението на България е тристранното споразумение с Гърция и Русия да бъде прекратено по взаимно съгласие. Ако не се постигне такава договорка, българската страна ще се оттегли самостоятелно. Все още няма окончателно решение по другия спорен енергиен проект – АЕЦ „Белене“.

На Европейския съвет взел важни решения за спасяването на еврото, българското правителство подкрепи предложенията на Германия и Франция за затягане на фискалната дисциплина. Премиерът Борисов заяви, че управляващите ще започнат консултации с останалите политически партии в Народното събрание за промени в конституцията, с които да бъдат въведени механизмите на фискален борд в страната.

2. Състояние и развитие на партийната система

Изборите показаха, че ГЕРБ запазва позициите си на най-силна партия в страната. БСП затвърди своите позиции на втора политическа сила и остава без алтернатива в лявото пространство. Атака и РЗС получиха слаби резултати, с които не биха преминали избирателната бариера на евентуални парламентарни избори. Пред Синята коалиция също стои въпросът за политическото оцеляване. Резултатът за Меглена Кунева показва, че има потенциал за създаване на центристка партия под нейно ръководство.

2.1. Тенденции в дясното политическо пространство

Десните партии в Народното събрание са в процес на политическа преориентация.

РЗС претърпя коренна трансформация след изборите, като обяви, че ще помага на ГЕРБ по ключови теми и политики, свързани с преодоляване на икономическата криза. След изборите Атака преросмисли своята подкрепа за ГЕРБ и по всичко личи, че вече ще бъде опозиция на управлението. Партията обаче все повече изпада в изолация, като процесите на разцепление в парламентарната група могат да застрашат нейното понататъшно съществуване. ДСБ и СДС запазват опозиционното поведение и критиките си към правителството. Отношенията между тях обаче остават напрегнати и влошени заради разделението, което настъпи по време на президентската кампания.

2.1.1. ГЕРБ

Успехът за ГЕРБ на президентските и местните избори затвърждава позициите на правителството и управляващото мнозинство. За първи път след началото на демократичните промени в България управляващата партия печели избори по средата на своя мандат. Въпреки икономическата криза, увеличаването на безработицата и обедняването, не се сбъднаха очакванията за наказателен вот срещу управляващите.

Една от причините за успеха на ГЕРБ е липсата на реална алтернатива на управлението, която да се подкрепя от мнозинството българи. Традиционната десница остава слаба и фрагментирана, а БСП все още не може да бъде разпозната като управленска алтернатива. От друга страна, управляващите вече повече от две години след спечелването на парламентарните избори се радват на медиен комфорт. По време на предизборната кампания ГЕРБ

доминираше като медийно присъствие, което създаде известна неравнопоставеност между отделните кандидати.

Спечелването на президентските избори от Росен Плевнелиев практически дава на ГЕРБ властови ресурс в основните политически институции. След победата Плевнелиев заяви, че ще бъде диалогичен президент и ще направи прозрачна дейността на президентската институция. Въпреки че няма реални прерогативи в изпълнителната власт, той се ангажира, че ще подрепа усилията за реформи в съдебната система, администрацията и развитието на регионите. Привличането на чужди инвестиции остава основен приоритет за страната и новия президент обеща, че ще работи усилено в това направление.

Основната въпросителна, която остава да стои пред Плевнелиев е дали той ще съумее да се еманципира от Бойко Борисов и да бъде достатъчно независим в отстояването на своите решения. Това беше и най-често задаваният въпрос на Плевнелиев, както по време на предизборната кампания, така и след изборите.

Успехът на ГЕРБ на местните избори също засилва концентрацията на власт в партията и дава възможност партията да се развива на местно ниво чрез засилване на политическия патронаж. Още по време на предизборната кампания се видя как на много места в страната местният бизнес се ориентира към ГЕРБ, като дори редица така наречени бизнес партии, които имаха присъствие в общинските съвети по места се сляха с управляващата партия.

ГЕРБ спечели кметските избори в четирите най-големи града на страната – София, Пловдив, Варна, Бургас. Йордан-

ка Фандъкова спечели кметките избори в София още на първия тур, като за нея гласуваха 53,3%. ГЕРБ ще има и мнозинство в общинския съвет в столицата със своите 33 съветници. Очаквано в Бургас досегашният кмет Димитър Николов постигна убедителна победа на първия тур с над 70% от гласовете. И тук ГЕРБ ще има мнозинство в общинския съвет. В Пловдив кандидатът на ГЕРБ Иван Тотев победи на балотаж досегашният кмет Славчо Атанасов. Във Варна досегашният кмет на града Кирил Йорданов, който бе подрепен от ГЕРБ, спечели изборите след балотаж.

ГЕРБ победи и в още 10 областни града. Това са: Благоевград, Русе, Велико Търново, Ямбол, Плевен, Габрово, Силистра, Добрич, Смолян и Стара Загора.

ГЕРБ претърпя загиба в три областни града, в който до този момент имаше кметове – Видин, Враца, Сливен.

Ръководството на ГЕРБ определи победата на изборите като вот на доверие за правителството. Бойко Борисов заяви, че тези избори са голям успех за партията, тъй като досега нито една управляваща партия в България не е получавала такова доверие по средата на своя мандат. Според премиера съсредоточаването на такава власт в ГЕРБ е огромна отговорност, което означава, че са необходими още по-големи усилия за реформи и модернизация на страната.

2.1.2. Синята коалиция (СДС и ДСБ)

СДС и ДСБ участваха разединени на президентските избори, което се отрази негативно на цялостното представяне на Синята коалиция. Кандидатът за президент на СДС, Румен Христов, получи едва 1,95% от вота на избирателите.

Разединението между СДС и ДСБ на президентските избори се отрази негативно на кампанията на кандидата за кмет на София Прошко Прошков, който получи 11,5% от гласовете. За листата за общински съветници на Синята коалиция в София гласуваха 10,8% от избирателите, което се равнява на 8 мандата в столичния общински съвет.

Една от емблематичните фигури на СДС, Найден Зеленогорски, загуби след балотаж кметските избори в Плевен само с 289 гласа разлика от победителя Димитър Стойков (ГЕРБ). Плевен беше избирателния район, в който имаше данни за най-много нарушения, включително и директна подмяна на бюлетини в една от избирателните секции. Зеленогорски не призна резултатите и заведе дело за касиране на изборите.

СДС спечели кметските избори в Кюстендил в коалиция с други десни партии. Там досегашният кмет на града Петър Паунов спечели изборите на първи тур. В Монтана спечели Златко Живков с коалицията „Вяра, морал, родолюбие“, в която участваха СДС и ДСБ.

След изборите критиките към лидера Мартин Димитров се засилиха. Редица партийни организации поискаха неговата оставка. Димитров отказа да направи това и поиска вот на доверие от Националния съвет на СДС. Членове на съвета заявиха, че няма такава процедура в устава на партията и е безмислено да се участва в подобно гласуване. Мартин Димитров призна, че в действителност вота на доверие, няма правна сила, но той държи да получи оценка от партийното ръководство за дейността си като лидер.

Димитров получи вот на доверие от Националния съвет (НС) на партията, като

45 гласуваха – „за“, 9 – „против“, а трима са се въздържаха. Близо 20 души от членовете на НС обаче отказаха да участват в гласуването с мотива, че такава процедура в устава на партията няма. 27 от членовете на съвета изобщо не присъстваха на заседанието.

Резултатите показаха, че доверието в Мартин Димитров е твърде крехко и опозиционните настроения в партията се увеличават. Противници на Димитров в СДС са представителите на софийската организация на партията. Бившият ѝ председател Стефан Иванов поиска Мартин Димитров незабавно да подаде оставка, за да поеме политическата отговорност за „катастрофалното представяне“ на СДС на местните и президентските избори, което е резултат на неудачни коалиционни и кадрови решения. Иван Сотиров от софийската организация на партията заяви, че на практика лидерът е загубил подкрепата на партийното ръководство, защото е получил по-малко от половината гласове от всички членове на Националния съвет.

Подобна позиция зае и бившият лидер на партията и външен министър в правителството на ОДС (1997-2001) Надежда Нейнски, която определи вота на доверие като служебна победа.

В края на ноември ДСБ проведе Национално събрание, което избра партийно ръководство и направи равностойна на изборите. Иван Костов бе преизбран единодушно за лидер на партията. В политическото ръководство влизат трима нови представители – Прошко Прошков, Светослав Малинов и Димитър Сяров. Те заемат местата на депутата Иван Иванов, Цв. Цветков и Петър Николов. Като членове на Националното ръководство остават Екатерина Михайлова, Даниел Митов, Димитър

Бъчваров, Калин Янакиев, Петър Москов, Даниела Желязкова, Радан Кънев и Иван Костов. За зам.-председатели Костов посочи Светослав Малинов и Радан Кънев. Досега зам.председателите бяха четирима.

Иван Костов заяви, че изборите са протекли в атмосфера на страх и напрежение. Основната причина за това е силният административен и политически натиск, който са оказали управляващите. Според Костов слабият резултат на президентските избори се дължи на подмяната на „Синята коалиция“ в резултат на неагрументирани коалиционни действия на СДС. Въпреки това Костов защити позицията, че неговата партия ще направи всичко възможно да запази Синята коалиция и в бъдеще.

Пред Националното събрание Иван Костов заяви още, че неговата партия е оттеглила доверието си към ГЕРБ заради това, че управляващите водят агресивна политика и рушат държавността. Освен това ГЕРБ са се отказали от своите предизборни обещания да водят борба с организираната престръпност и корупцията и да извършат икономически реформи. Нещо повече, политиката на ГЕРБ, според Костов, задълбочава кризата в страната.

По време на дискусиата делегатите се обединиха около мнението, че резултатите от президентските и местните избори са много по-скромни от очакваните. Те се обявиха против коалиции с партиите на Софийски и Бакърджиев и за запазване на Синята коалиция. Прошко Прошков обвини СДС за загубата на вота в София, защото са „разкъсали националната от местната кампания“.

2.1.3. Атака

Представянето на Волен Сидеров и Атака на тези избори потвърди установената през последните две години тенденция на спадащо доверие в партията и нейния лидер. Волен Сидеров получи 3,64% от вота на избирателите, което е далеч под резултата, който получи на предишните президентски избори, когато бе на балотаж. Този резултат показва, че Атака трудно би преодоляла изборителната бариера на парламентарните избори. Причините за слабите резултати са комплексни. От една страна, силната обвързаност на Атака с ГЕРБ доведе до постепенното обезличаване на националистите. От друга страна, процесите на разцепление в партията, които се случиха на няколко етапа през последните години, стесниха още повече нейния електорален потенциал. Също така партията „Национален фронт за спасение на България“, която учреди шефът на телевизия СКАТ, Валери Симеонов, разцепи националистическия вот. Така например кандидатът за президент на партията Стефан Солаков получи 1,31% от гласовете. Валери Симеонов се нареди втори на кметските избори в Бургас (11,25%), докато кандидатът на Атака, Димчо Грудев, получи едва 1,26%. „Национален фронт за спасение на България“ получи по-добри резултати от Атака и в Ямбол. В градове като Стара Загора и Шумен, в които Атака получаваше добри резултати до този момент, също се наблюдава спад в подкрепата.

Изборите показаха, че потенциалът на националистическия вот се запазва на равнището от около 5%, но Волен Сидеров вече не е фактора, който го консолидира.

Волен Сидеров не призна резултатите от изборите. Той заяви, че това не е реалния резултат, който е получил, тъй като изборите са фалшифицирани. Сидеров дори настоя за повторно броене на бюлетините, което според него щяло да докаже извършените фалшификации. В крайна сметка Атака подкрепи внесената подписка от БСП и ДПС за касиране на изборите в Конституционния съд.

Неочаквано за мнозина, седмица след втория тур на президентските избори евродепутатът и зам. председател на Атака, Димитър Стоянов, поиска оставката на Волен Сидеров. Стоянов, който е доведен син на Сидеров, заяви, че лидерът на партията трябва да подаде оставка заради слабото представяне на изборите. Димитър Стоянов не е съгласен още и с участието на Атака в подписката до Конституционния съд за касиране на президентските избори съвместно с БСП и ДПС.

Оказа се всъщност, че зад мотивите на Димитър Стоянов стоят лични причини, свързани с отношенията между неговата майка Капка Сидерова и Волен Сидеров. Сидеров призна, че от известно време не живее със съпругата си, но заяви, че това е въпрос, който касае тях двамата и няма нищо общо с политическото развитие на партията.

Волен Сидеров определи атаките срещу него, като част от сценарий за разбиването на партията, зад който стоят ГЕРБ и премиерът Бойко Борисов.

Разразилият се скандал в Атака завърши с изключването на Димитър Стоянов от партията и отстраняването на Капка Сидерова от поста главен редактор на партийния вестник „Атака“. От ръководството на партията призоваха Капка Сидерова да се оттегли и от Столичния об-

щински съвет, в който тя беше избрана за общински съветник на местните избори.

Скандалите в Атака засилиха центробежните процеси в партията. Парламентарната група беше напусната от депутатката Цвета Георгиева. Мотив за напускането е подкрепата на Атака на подписката на БСП и ДПС до Конституционния съд за обявяване на президентския вот за незаконен. В същото време Георгиева подкрепи бюджета за следващата година, предложен от правителството и декларира своята бъдеща подкрепа за ГЕРБ.

Групата на Атака беше напусната и от Калина Крумова, която заяви, че не среща подкрепа от своите съпартийци за законопроектите, които предлага. По този начин групата на Атака остана с 14 народни представители, докато в началото на мандата на настоящия парламент наброяваше 21 души. Изискването за съществуване на парламентарна група е 10 депутати.

2.1.4. РЗС

РЗС заложи на негативна кампания, която протече с непрестанни публични атаки срещу управляващите и техните кандидати. Основният лозунг в кампанията на кандидата за президент Атанас Семов беше, „Ще уволня Бойко Борисов“. Яне Янев пък от своя страна заплашваше, че ще изнесе информация, касаеща нерегламентирани бизнес връзки на Росен Плевнелиев, което така и не се случи.

Въпреки тази крайно негативна кампания насочена срещу ГЕРБ и премиера Бойко Борисов, след първия тур на президентските избори РЗС зае диаметрално противоположна позиция. След като Атанас Семов получи едва 1,84% от гласовете на избирателите, Яне Янев заяви, че неговата партия ще подкрепи на вто-

рия тур Росен Плевнелиев и занаяд ще бъде конструктивна опозиция, която ще подкрепя работата на кабинета по важни политически теми.

С това РЗС за пореден път показва, че е опортюнистична партия, движена от политическата конюнктура. Основната причина, която РЗС изтъкна като мотив за тази промяна е задълбочаването на икономическата криза и необходимостта от общи усилия от страна на политическите партии за преодоляване на негативните последици от нея.

Въпреки слабите резултати, РЗС оцени положително представянето си на местните избори. Яне Янев заяви, че партията има 122 общински съветници, което затвърждава позициите ѝ на местно ниво. Според него партията е удвоила резултата си от местните избори през 2007 г., когато РЗС са имали 55 общински съветници. Яне Янев отчете като грешка, че партията не е издигнала кандидат за кмет на София, с което РЗС са изгубили около 25 000 гласа. Освен това Янев констатира организационни проблеми в Пловдив, Варна, Разград и Кърджали. Заради слабите резултати се очаква много от партийните лидери по места да бъдат сменени.

След изборите Атанас Семов додаде оставка като зам. председател на партията, заради слабите резултати на изборите. Управителният съвет на РЗС обаче отхвърли оставката с мотива, че Семов се е представил достойно по време на предизборната си кампания.

2.2. Тенденции в парламентарната опозиция

Изборите показаха, че БСП и ДПС все повече ще действат заедно като опозиция

на управлението. Подкрепата на ДПС за Ивайло Калфин на втория тур на президентските избори и партньорството между двете партии в различни региони по време на кметските избори затвържават тенденцията за сътрудничество. От друга страна, ДПС на този етап е партия, която не се припознава за потенциален партньор от останалите десни партии и ГЕРБ. Поради това за ДПС по-тясното сътрудничество с БСП остава на този етап единствената възможна перспектива пред партията.

2.2.1. БСП

След първия тур на президентските избори БСП призова всички граждани, които не искат съсредоточаването на цялата власт в ръцете на Бойко Борисов, независимо от техните партийни симпатии, да подкрепят Ивайло Калфин на втория тур на изборите. От политическите партии само ДПС даде своята официална подкрепа за Калфин. Въпреки че това доведе до скъсяване на разликата между двамата претенденти на балотажа, Ивайло Калфин загуби изборите.

БСП определиха резултатите от изборите като добри за партията. Според Сергей Станишев, БСП е спечелила с близо 200 хил. гласа повече на първия тур на президентските избори в сравнение в парламентарните през 2009 г. Според него БСП остава единствената сериозна алтернатива на управлението.

Социалистите определиха изборите като нечестни и проведени под знака на фалшификациите и силния административен и политически натиск на управляващите. Според Сергей Станишев изборите са показали, че се потъпкват основни демократични принципи, като

отнетото правото на глас на хиляди граждани, които неправомерно са попаднали в забранителните списъци, заради въведения принцип на уседналост. Станишев визира факта, че много граждани са се оплакали, че от години живеят постоянно в страната, а им е отказано правото да гласуват, защото са записани в забранителните списъци.

БСП спечели кметските избори предимно в средни по население и по-малки общини. Сред областните градове партията спечели изборите в Перник, Ловеч, Сливен, Шумен. В София Георги Кадиев не успя да стигне до балотаж. В Пловдив, Бургас и Варна кандидатите на БСП останаха трети.

БСП загуби изборите в региони, в които партията имаше знакови кметове и популярни партийни фигури. Така например Дора Янкова, която управляваше Смолян два мандата, загуби на балотаж изборите от кандидата на ГЕРБ, Николай Мелемов.

След загубата на изборите в София, Георги Кадиев стана обект на силни критики на част от неговите съпартийци. Столичната организация на БСП обвини Кадиев за загубата в София, тъй като очакванията са били да стигне до балотаж. Въпреки че не прие критиките за основателни Кадиев подаде оставка от изпълнителното бюро на градския съвет на партията, но остана в националното партийно ръководство.

Все по-актуална става темата за бъдещата роля на Георги Първанов след изтичане на неговия мандат в края на януари 2012 г. Настоящият президент отново заяви своето намерение да се върне в партията, като каза, че ще присъства на следващия партийен конгрес. Мнозина окачествиха това като амбиция за лидерския пост. Първанов не отговори обаче

еднозначно на въпроса дали ще се кандидатира за партиен лидер.

Темата за бъдещето на Първанов не беше подмината без коментар от Сергей Станишев. Той заяви, че ще се кандидатира за председател на следващия конгрес на партията, дори и Георги Първанов да се кандидатира. Станишев заяви, че през последните години е постигнал много като лидер на БСП и желанието му е да работи и в бъдеще за утвърждаване на партията като водеща сила в страната.

Избирането на Станишев за президент на ПЕС затвърди неговите позиции в БСП и на практика обезмисля интригата за лидерския пост в партията. Станишев заяви, че избирането му на този така престижен пост е голямо признание за България и израз на доверие към БСП. Според него този пост му дава възможност за по-ефективна защита на интересите на България в европейските институции.

Като лидер на ПЕС, Станишев поема ангажимент, че ще работи за формулирането на икономическа и социална алтернатива на политиката на десните правителства в ЕС. Според лидера на БСП политиката, която водят десните правителства на национално и на европейско ниво, не решава проблемите на кризата, а ги задълбочава. Друга основна задача пред Станишев е по-тясната ангажираност на ПЕС по посока на отстояването на основните демократични ценности. Според него настоящата криза не е само икономическа и социална, но и криза на демократичните ценности на Европа. Особено тревожна е ситуацията в страни като Унгария и България, където се нарушават основни демократични принципи.

2.2.2. ДПС

ДПС аргументира подкрепата за Ивайло Калфин на балотажа на президентските избори с опасността ГЕРБ да концентрира прекалено много власт, което би имало има негативен ефект върху демокрацията в страната. Освен това, според ДПС, Калфин е политик от кариерата, има нужната подготовка за този пост и е добре познат на международното поле. За разлика от него Плевнелиев нямал нужните качества и ще бъде под пълното влияние на премиера Бойко Борисов.

Подкрепата на ДПС за Калфин доведе до значително скъсяване на разликата между двамата претенденти, но не беше достатъчна за обрат.

ДПС концентрира своето внимание преди всичко на местните избори, които винаги са били важни за партията. Една от въпросителните на тези избори беше дали след отстраняването на Касим Дал от ДПС ще се стигне до отлив на гласове към Единната народна партия (ЕНП) на Мария Капон, към която Дал се присъедини. Другото предизвикателство пред ДПС беше заявката на ГЕРБ за пробив в региони, в които досега ДПС е печелила категорично. Резултатите от местните избори показаха, че ДПС съумя да консолидира своите редици и да отстои на тези предизвикателства.

На първия тур на местните избори ДПС получи близо 7% от гласовете. Данните от екзит-половете на социологическите агенции показаха, че за Мария Капон като кандидат-президент са гласували около 8% от етническите турци. Кандидати за кметове и листи за общински съветници на Единната народна партия в традиционно управлявани от ДПС общини направиха известен пробив и

ще имат общински съветници. Такива са например общини като Дулово и Главиница в Силистренска област, Самуил и Цар Калоян в Разградска област, и част от общините в Кърджали, където ЕНП получава между 5% и 10% от вота на избирателите. В Цар Калоян кандидата на ЕНП Исмаил Касабов дори стигна до балотаж, където обаче загуби от представителя на ДПС, Ахмед Ахмедов.

В община Кирково (Област Кърджали) досегашния кмет Шукран Идриз бе номинирана като кандидат за кмет за трети мандат, но този път от ЕНП. Това стана след като Идриз застана на страната на Касим Дал след неговото изключване от партията. Изненадващо Идриз получи малко над 900 гласа, а излъченият от ДПС за първи мандат Сали Рамадан спечели още на първи тур. Тук опита да ГЕРБ да направи пробив не се състоя след като техния кандидат Есат Садък остана втори. ДПС ще има мнозинство и в общинския съвет на тази така важна за партията община.

Единствено в Доспат ГЕРБ направи известен провив с избирането на досегашния кмет Антим Пържанов, издигнат от ГЕРБ. До сега Пържанов беше кмет, избран с мандата на ДПС. На тези избори той успя победи претендента на ДПС Пламен Айвазов с близо 10% разлика. В общинския съвет в Доспат ГЕРБ и ДПС ще имат по 4 съветници.

В Разградска област ДПС спечели повечето общини на първи тур с изключение на самия Разград, където партията е традиционно по-слаба и претендентът им депутат Хасан Адемов остана трети. На втория тур ДПС застана зад независимия кандидат Денчо Бояджиев, подкрепен от БСП. Подкрепата на ДПС се оказва решава-

ща за победата на Бояджиев над кандидата на ГЕРБ Валентин Василев. БСП и ДПС заедно ще имат мнозинство и в общинския съвет в Разград, въпреки че ГЕРБ ще има най-много съветници.

ДПС успя да спечели и редица общини от Благоевградска област като Гърмен, Якоруда, Белица, Сатовча.

Ръководството на ДПС определи резултатите на местните избори като вторите най-успешни за партията до сега с избраните 34 кметове на общини, 753 общински съветници и 615 кметовете на кметства. В национален мащаб за ДПС са гласували над 320 000 избиратели, което е съизмеримо с резултатите, които партията традиционно получава на избори. Разбира се това е далеч под рекордните 610 000 гласа, които ДПС получи на парламентарните избори през 2009 г., но този резултат се дължеше на партонажния вот, който партията акумулира към себе си в резултат на участието си в управлението на страната. След изборите през 2009 г. ДПС съвсем нормално се сви до традиционите си електорални граници, характерни със своя регионално обособен етнически електорат.

Доган заяви, че за ДПС основен политически приоритет остава „отстояването на гражданските права и свободи, които бяха грубо потъпкани по недопустим за една демократична страна начин от управляващата партия в изборния процес“.

3. Общественото мнение

Резултатите от изборите очертаха няколко интересни тенденции. Изборите показаха, че за ГЕРБ гласуват предимно хората от големите градове в страната, по-високо

образованите, по-младите и хората със сравнително по-високи доходи. Този профил отговаря в голяма степен на десния избирател в България.

За БСП пордължават да гласуват по-възрастни избиратели и пенсионери, хората с по-ниско образование и живеещите в малките населени места и селата. Този профил на избирателя на БСП неизменно съпътства партията след демократичните промени.

ДПС продължава да бъде регионално обособена политическа партия, като за нея гласуват предимно етническите турци и помаците.

Екзит-половете на социологическите агенции показаха, че за Меглена Кунева са гласували предимно млади и центристски ориентирани гласоподаватели, по-високо образованите, представители на свободните професии и интелигенцията. За Кунева гласуваха и не малка част от десните избиратели, които симпатизират на ДСБ и СДС. Това се дължи преди всичко на непопулярността на кандидата на десницата Румен Христов.

На втория тур на президентските избори две трети от електората, подкрепил Кунева е гласувал отново, като Калфин и Плевнелив са поделили тези гласове.

4. Основни изводи и прогнози

1. Изборите показаха наличието на сериозни организационни слабости по време на изборния процес. Порочните практики за купуване на гласове и контролиран вот съпътстваха и тази изборна кампания. Все по-видна става необходимостта от създаване на професионална и постоянно действаща избирателна комисия, съставена от експерти, които не са партийно обвързани.

2. Победата на ГЕРБ на президентските и местните избори може да бъде определена като вот на доверие към правителството. Една от причините за успеха на ГЕРБ е слабостта на другите политически алтернативи. Традиционната десница остава слаба и фрагментирана, а БСП все още не може да надхвърли твърдия си партиен електорат и да привлече нови избиратели. От друга страна, по време на предизборната кампания ГЕРБ доминираше като медийно присъствие, което създаде известна неравнопоставеност между отделните кандидати.

Засега бъдещият президент Плевнелив дава заявка, че ще бъде активен и диалогичен президент. Бъдещето обаче ще покаже дали той ще може да се еманципира политически от своя патрон Борисов. Победата на изборите увеличава политическата отговорност на ГЕРБ, като през следващите години бъде много по-трудно на партията да се оправдава с лошото наследство от предишното управление. Страната се нуждае от спешни реформи в публичния сектор, но ГЕРБ проявява стихийност и непоследователност в тяхното осъществяване. Управляващите все повече се изолират, като се наблюдава липса на диалогичност, както с останалите партии в страната, така и със синдикатите и работодателските съюзи.

3. Резултатите за партиите от Синята коалиция показаха, че традиционната десница продължава да бъде слаба и фрагментирана. СДС и ДСБ изостриха отношенията помежду си заради президентските избори, което се отрази негативно и на двете партии. Бъдещите отношения между СДС и ДСБ остават неясни. Отделното явяване на следващите парламентарни избори ще затрудни преодоля-

ването на изборителната бариера. Затова двете партии ще опитат да изгладят неразбирателствата помежду си, които са не толкова политически и идейни, а представляват по-скоро тактически сблъсък на лидерски групи за влияние и позиции.

Доверието към Мартин Димитров като лидер на СДС все повече се изчерпва и е възможно много скоро да има смяна на партийния връх.

4. Слабото представяне на Волен Сидеров и Атака на тези избори потвърди тенденцията за намаляваща подкрепа на партията и нейния лидер. Доскорошната безрезервна подкрепа на партията за ГЕРБ доведе до постепенното обезличаване на Атака, а последвалото ѝ радикализиране още повече отблъсна нейните изборители.

Резултатът за Стефан Солаков на президентските избори и на подкрепилата го партия свързана с телевизия СКАТ показва, че потенциалът на националистическия вот остава на приблизително същите нива като през 2009 г., но вече Атака не е силата, която може да го консолидира.

„Семейният скандал“ в Атака ще се отрази още по-негативно на нейното бъдеще. Волен Сидеров изпада все повече в изолация, като процесите на разцепление в парламентарната група могат да застрашат нейното съществуване.

5. РЗС и Яне Янев направиха поредния си „политически пирует“, като от крайна опозиция на управлението, заявиха своята подкрепа за правителството непосредствено след първия тур на изборите. Това за пореден път затвърди схващането, че партията се ръководи от конюнктурни фактори и е типична популистко-опортюнистическа формация. Резултатите на РЗС на изборите бяха очаквано слаби, като

партията едва ли ще съумее да възстанови подкрепата, която получи през 2009 г.

6. БСП продължава да бъде втора политическа сила, като резултатите на изборите показаха, че партията е регистрирала известно, макар и незначително покачване на подкрепата в сравнение с парламентарните избори през 2009 г. БСП обаче продължава да бъде партия, която се подкрепя преди всичко от по-възрастното население и изпитва трудности за привличане на по-млади симпатизанти. Въпреки икономическата криза в страната, нарастването на безработицата и намаляването на покупателната способност на все по-широк кръг граждани, партията не може да намери успешната формула и политическа тактика, която да накара мнозинството от изборителите да видят в нея реална политическа алтернатива на ГЕРБ.

На президентските избори кандидатите подкрепени от БСП се представиха по добре отколкото БСП на местните избори. Това се дължи до голяма степен на техните лични качества и харизма, особено на Стефан Данаилов.

Въпреки завръщането на Георги Първанов в БСП, лидерската позиция на Сергей Станишев изглежда стабилна след избирането му за председател на ПЕС. Завръщането на Първанов обаче със сигурност ще се отрази на дебатите в партията и ще доведе до прегрупиране на основните сили в нея.

7. ДПС насочи своето внимание преди всичко към местните избори, които винаги са били важни за партията с оглед на нейния специфичен регионален характер. Едно от предизвикателствата пред ДПС на тези избори беше свързано с това дали ще се стигне до значим

отлив на гласове заради опозицията на бившия активист Касим Дал. Резултатите показваха, че влиянието на Касим Дал не е достатъчно, за да настъпи някакво значимо и видимо разместване сред избирателите, сред които ДПС традиционно доминира. В национален мащаб за ДПС гласуваха над 320 000 избиратели, което е съизмеримо с резултатите, които партията традиционно получава на из-

бори, макар и по – малко от рекордните 610 000 гласа, които ДПС получи на парламентарните избори през 2009 година.

8. Резултатът за Меглена Кунева показва, че има потенциал за оформянето на нова центристка формация, което обаче ще зависи от желанието на бившия еврокомисар да създаде политическа партия. Засега нейните намерения все още не са известни.

За редакторите:

Професор, доктор на философските науки Георги Карасимеонов е директор на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание "Политически изследвания". От 1991 до 1998 г. е бил председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Доктор по политология Милен Любенов е преподавател в катедрата по политология на СУ „Св.Климент Охридски“

Контакт: mlubenov@abv.bg

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Марк Майнардус, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg
Емилия Бургазлиева

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.